

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 6 Sayı: 24 Volume: 6 Issue: 24

Kış 2013 Winter 2013

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

MİDYAT TAŞI VE TAŞ İŞÇİLİĞİ: DOĞAL VE KÜLTÜREL ÇEVRE İLİŞKİLERİ
MİDYAT STONE AND STONE WORK: NATURAL AND CULTURAL ENVIRONMENT
RELATIONS

Kemalettin ŞAHİN*

Ali YILMAZ**

Asiye GÜNEL***

Öz

Bu çalışmada Midyat (Mardin) ilçesinde çıkarılan Midyat taşının doğal ve kültürel çevre ilişkisi, kullanım alanları ve sorunları incelenmiştir. Bu amaçla sahada 2010 yılı temmuz ayında gözlem ve incelemelerde bulunulmuştur. Taş işçiliğiyle uğraşan işçi ve işverenlerle yüz yüze görüşmeler yapılmış, anket uygulanmıştır. Orta-Üst Eosen yaşlı Midyat Formasyonu, Midyat taşının kaynağını oluşturmaktadır. Çevre sıcaklığına karşı tekstürü, işlenmesinin kolay olması ve gözenekli oluşu taşın başlıca litolojik özelliklerini oluşturmaktadır. Taşın çıkarılması ve işlenmesinde mevsimlik hava tipleri etkili olmaktadır. Günümüzde Midyat'ta aktif dört taş ocağı bulunmaktadır. Taşın kolay işlenebilir özelliğinden dolayı binalarda dış cephe kaplamacılığı, duvar, kapı ve pencere işleciliğinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Günümüzde taşın çıkarılması, işlenmesi, pazarlanmasında sorunlar yaşanmakta; yöre mimarisi ve ekonomisine katkısı ise her geçen yıl azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Midyat-Mardin, Midyat Taşı, Taş İşçiliği.

Abstract

In this study, Midyat (Mardin) extracted from the town of Midyat stone natural and cultural environment interaction, application areas and problems are examined. Therefore, in July of 2010 trip to the region, observation and research were made. In addition, workers' and employers engaged in face-to-face interviews were carried out stonework, questionnaire. The Middle - Upper Eocene aged Midyat Formation is the source of the stone. The main lithological characteristics of the rock, environmental temperature, to the texture and porous is that easy processing. Extraction and processing of stone is effective in seasonal weather types in the region. There are active four stone quarries in the town of Midyat. Covering easily processed due to the nature of the stone facade buildings, walls, doors and windows are widely used in decoration. Today, stone extraction, processing, marketing problems are experienced; local architecture and contribution to the economy is declining with each passing year.

Keywords: Midyat-Mardin, Midyat Stone, Stone Work.

* Prof.Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

** Doç. Dr. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi

*** Dumlupınar Ortaokulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni.

1. Giriş

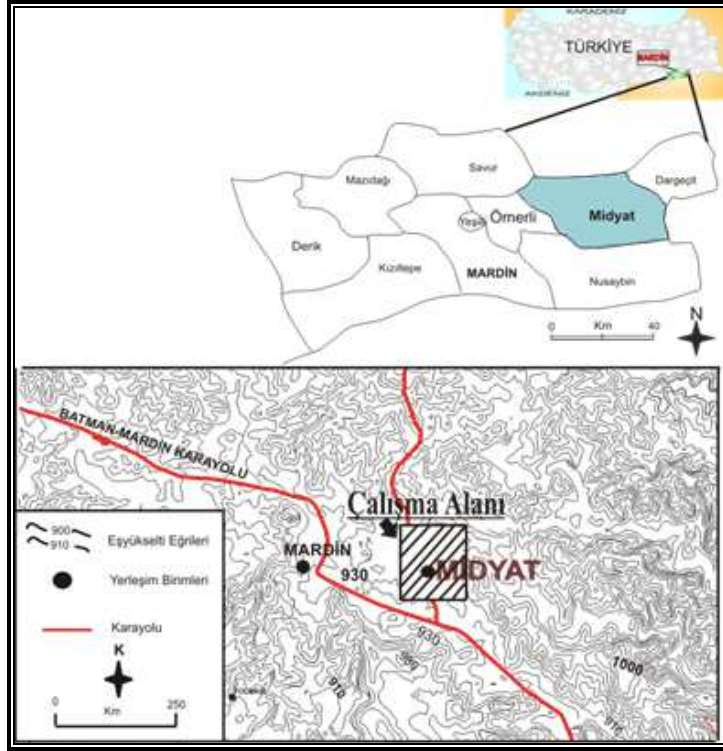
Değişik ülkelerdeki taş yapılar, kültürel değerlerin taşa yansımaları, bu yapıların çevresel faktörlere karşı korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasının önemini vurgulayan çalışmalar dikkati çekmektedir (Acun ve Arioğlu, 2011; Atik ve ark., 2010; Hamilton ve ark., 2011; Kaya, 2008; Sadr, 2012). İnsan-çevre ilişkisini kendine konu edinen coğrafyada, insanın mekânı nasıl kullandığı ya da şekillendirdiğinin incelenmesi eskiden bu yana önemli olmuştur. İnsanın mekânı kullanılmasında ve şekillendirilmesinde "kültür" önemli rol oynar. İnsan-çevre ilişkisinin ortaya çıkardığı kültürel coğrafi görünüm (landscape) kültür coğrafyasının ilgi alanındadır (Tümertekin ve Özgüç, 2006). Mekân üzerinde kültürün meydana getirdiği mimari tarz ise, kültürel coğrafi görünümün en fark edilir ögesi durumundadır. Midyat yöresinin jeolojisi, hidrojeolojisi, Midyat taşının litolojik özellikleri, mimaride önemi ve geleneksel Midyat evlerinin araştırıldığı çalışmalar (Dalgılıç, 2004; Dalgılıç ve Aksulu, 2004) olmasına rağmen, Midyat taşı ile doğal çevre ilişkisi, taşın çıkarılması, işlenmesi ve kullanımını çevre ilişkileri içinde ele alan çalışmaların azlığı dikkati çekmektedir. Bu çalışmada, Midyat taşı ve taş işçiliği doğal ve kültürel çevre ilişkileri içinde ele alınmaktadır. Midyat taşı ve taş işçiliğinin modern yapı malzemeleri karşısındaki durumu ve yaşanan sorunların belirlenmesi, sorunların çözümüne ve geleceğe ilişkin önerilerde bulunulması bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

2. Materyal ve Yöntem

Araştırma sahasında 2010 yılı temmuz ve 2011 yılı şubat aylarında gözlem-inceleme ve araştırmalarda bulunmuş, Midyat taşının yer aldığı sahanın jeolojik formasyonları ve çıkarıldığı ocaklar, taş işçiliği ve Midyat taşının kullanıldığı yapılar fotoğraflanmıştır. Taş ocağı ve atölyelerde işveren ve işçilerle çeşitli görüşmeler yapılmış ve 20 kişiye anket uygulanmıştır. Sahanın topografyası, jeolojisi ve karst hidrojeolojisi haritaları, Diyarbakır DSİ Bölge Müdürlüğü'nden; taşların fiziksel ve kimyasal özellikleri ile ilgili veriler ve analiz sonuçları, Diyarbakır MTA Bölge Müdürlüğü'nden; iklim verileri ise Diyarbakır Meteoroloji Bölge Müdürlüğü'nden temin edilmiştir. Sahaya ait tematik harita ve şekiller yapılmıştır.

3. Araştırma Sahasının Genel Özellikleri

Midyat, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, Mardin iline bağlı bir ilçe merkezidir (Şekil 1). 2011 yılı Midyat şehir nüfusu 58.415 olarak belirlenmiştir (TÜİK). Bölgedeki önemli karayolu ağı üzerinde ve sınır kapısına yakın bir konumda yer alan Midyat, ticaret açısından önemli bir konuma sahiptir. Şehir eskiden bu yana gümüş işlemciliği, halı dokumacılığı, taş işlemciliği gibi geleneksel ekonomik faaliyetlerin yer aldığı bir merkezdir. Şehirde çok sayıda "telkari" gümüş işleme atölyesi ve sayıları 40'ı bulan kuyumcu dükkânı bulunmaktadır.

Şekil 1: Araştırma sahasının lokasyon haritası

Yerleşme tarihin oldukça eski olduğu Mıdyat şehri (Dalgılıç ve Aksulu, 2004), günümüzde birbirinden yaklaşık 3 km kadar uzaklıkta iki ayrı yerleşmeden meydana gelmektedir. Bunlardan "Eski Mıdyat", tarihi dokunun pek bozulmadığı Mıdyat taşından yapılmış ev, cami ve kiliselerin yer aldığı turistik çekiciliği olan bir merkezdir. Eski Mıdyat'ta genelde bir iki katlı evler, çarşı ve alış-veriş merkezleri bulunmaktadır. Mıdyat şehri oluşturulan ikinci yerleşim alanı, Eski Mıdyat'a bağlı bir mahalle olarak kurulmuş ve gelişmiş olan "Estel" kesimidir. Hızlı bir gelişme gösteren bu alanda, siteler şeklinde çok katlı apartmanlar, restoran ve alış-veriş merkezleri bulunmaktadır. Estel modern bir şehir görünümüne sahiptir.

Sahanın büyük bir bölümünü Eosen yaşlı Mıdyat Formasyonu kaplamaktadır (Ketin, 1983). İnceleme alanında yer alan birimler yaşlıdan gence doğru, Üst Kretase-Paleosen yaşlı Germav formasyonu, Alt Eosen yaşlı Gercüş Formasyonu, Eosen yaşlı Mıdyat Formasyonu (Foto 1) ve Kuvaterner yaşlı alüvyon şeklinde sıralama göstermektedir. Orta-Üst Eosen yaşlı Mıdyat Formasyonu, Mıdyat taşının kaynağını oluşturmaktadır. Mıdyat kalkerleri, Ergani, Dicle, Hani, Lice, Kulp ve Sason'un çizdiği hattın kuzeyinde ve Hazro çevresinde ayrı küçük parçalar halinde mostra vermekle beraber, Diyarbakır-Mardin yolu üzerindeki Aşağı Konak köyünden geçen yaklaşık olarak doğu-batı doğrultulu hattın kuzeyinde Mazıdağ ve Mardin yakınlarına kadar devam etmektedir (Şimşek, 1979).

Foto 1: Midyat Formasyonundan bir görünüm (Midyat-Mardin Karayolu).

Dağlık ve tepelik alanlar, alçak plato düzlükleri ve az eğimli alanlar yörenin başlıca morfolojik ünitelerini oluşturmaktadır (Şekil 2). Dağlık alanlar, sahanın kuzeyinde batı-doğu doğrultusunda uzanmakta olup, üzerinde yer yer 1000 metreyi geçen tepeler yer almaktadır (Çalılı Tepesi 1332 m. ve Hunut 1451 m). Yörede akarsular tarafından yarılmış alçak platoluk alan geniş yer kaplamaktadır. Alçak platoluk alan üzerinde çoğunlukla kuru tarım yapılmaktadır. Midyat taşı alçak plato düzlüklerinden çıkarılmaktadır. Tepelik saha ise dağlık alanların güneyinde bulunmaktadır (Şekil 2). Midyat ilçe merkezi ve güney kesiminde sınırlı da olsa düz veya düze yakın alanlar bulunmaktadır. Yükseltisi fazla olmayan bu yerler, şehrin yerleştiği ve tarımın yapıldığı alanlara karşılık gelmektedir.

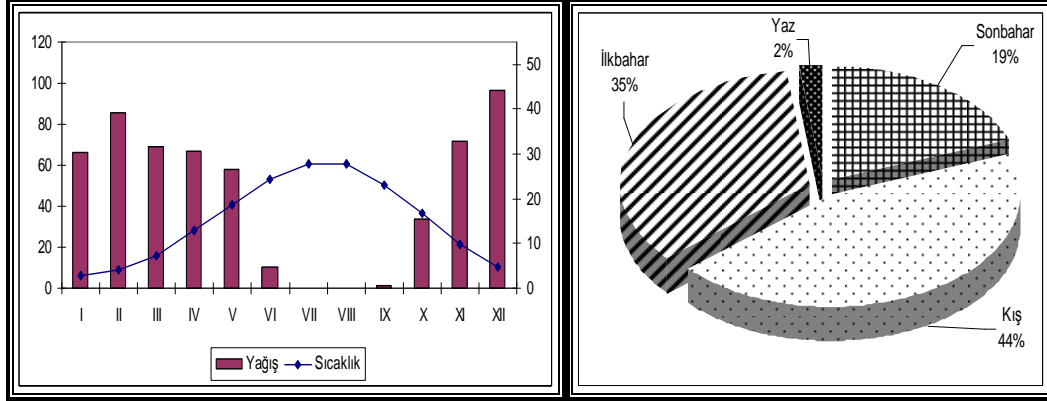
Şekil 2: Araştırma sahası ve yakın çevresinin morfolojik üniteleri (Google Earth'den yararlanılmıştır).

Mevsimlik hava tipleri taşın çıkarılması ve işlenmesinde doğrudan etkili bir faktördür. Nitekim yaz aylarında inşaat sektörünün canlanmasıyla birlikte taş sektöründe çalışan işçi sayısı artmaktadır. Ayrıca, Midyat taşının litolojik özelliklerine bağlı olarak, Midyat taşı ile yapılan binaların yazın serin, kışın sıcak tutması, yazları sıcak-kurak geçen yörenin iklim şartlarına oldukça uygun bir yapı malzemesi olduğunu da burada belirtmek gerekir.

Uzun yıllık ortalamalara göre (1975-1999) Midyat'ın yıllık ortalama sıcaklığı 15°C'dir. Aylık ortalama sıcaklığın en düşük olduğu ay Ocak (3,0°C); en yüksek olduğu ay ise

Temmuzdur (27,9°C). Mart ayından itibaren sıcaklıklarda belirgin bir artış, ekim ayından itibaren ise belirgin azalış dikkati çekmektedir.

Uzun yıllık ortalama yağış değerlerine göre (1975-1999), Midyat'ta yağışın en fazla kaydedildiği aylar, Aralık ve Şubat aylarıdır. Mayıs ayından itibaren yağışlarda belirgin azalışlar dikkati çekmektedir (Şekil 3). Midyat'ta yağışın en fazla kaydedildiği mevsimler kış (%44) ve ilkbahardır (%35) (Şekil 3). Thorntwaite yöntemine göre Midyat yöresinde, yazın kurak-az nemli üçüncü dereceden mezotermal, kış mevsiminde ise su fazlası olan karasal koşullara yakın iklim tipi hüküm sürmektedir.

Şekil 3: Uzun yıllık ortalamalara göre (1975-1999) Midyat'ın yıl içi yağış ve sıcaklığın gidişi ile yağışın mevsimlere göre dağılışı.

Mardin-Midyat çevresinde mostra veren Eosen yaşlı Midyat kireçtaşı Formasyonları içinde yeraltı suyuna rastlanmaktadır (Akdeniz ve Yurdaer, 2007). Sahanın başlıca akarsuları olan Karasu ve Beyazsu, kaynaklarını bu karstik akiferlerden alarak akışını güney-güneybatı yönünde sürdürmektedir.

4. Midyat Taşının Litolojik Özellikleri

Midyat taşında hâkim mineral kalsit olup, birim hacim ağırlığına göre traverten ve granit gibi kayalardan daha hafiftir (Kaya, 2008). Taşın özgül ağırlığı 2,202 g/cm³; görünür gözeneklilik derecesi (porozite) ise % 27,53' tür (Tablo 1). Bu durum taşın gözenekli (poroziteli) bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 1: Midyat Barıştepe ocağından alınan kayaç örnekleri ile 20 yıllık eski binalardan alınan taşın litolojik bazı özellikleri.

	Barıştepe Taş Ocağından Alınmış Midyat Taşı	20 Yıllık Eski Binalardan Alınmış Midyat Taşı
Ortalama Birim Hacim Ağırlığı (gr/cm ³)	1,698	1,7
Ortalama Özgül Ağırlığı (gr)	2,202	2,22
Gözeneklilik Derecesi (Porozitesi) (%)	27,63	18,88
Ağırlıkça Su Emme Oranı (%)	11,81	10,05

Kaynak: Kaya (2008)'den özetlenmiştir.

Taşın ortalama su emme değerinin %11,81 olması taşın bünyesine alacağı su miktarının fazla olacağına işaret etmektedir. Taşın aşınma değerinin standartların çok üstünde olması, aşınmanın fazla olacağı yörelerde kullanılmayı kısıtlamaktadır (Taşın aşınım dayanımı 61,48 cm³/50 cm² dir). Ayrıca taşın basma dayanımı değeri 7,002 MPa 'dır. Bu değer taşın yüksek dayanımlı doğal yapı taşlarına göre düşük değer göstermekle birlikte, beton, briket, tuğla, gaz beton gibi yapay malzemelere yakın dayanıma sahip olduğunu göstermektedir (Kaya, 2008).

Yapı malzemesi olarak kullanılan Midyat taşı, kaynağından çıkarıldığı zaman oldukça yumuşak ve gözeneklidir (Foto 2). Taşın sahip olduğu bu litolojik özellik, yörede inşa edilen binalarda yapı malzemesi olarak tercih edilmesinin önemli nedenleri arasında sayılmaktadır.

Foto 2: Taşocağından çıkarılmış, henüz işlenmemiş Midyat taşı

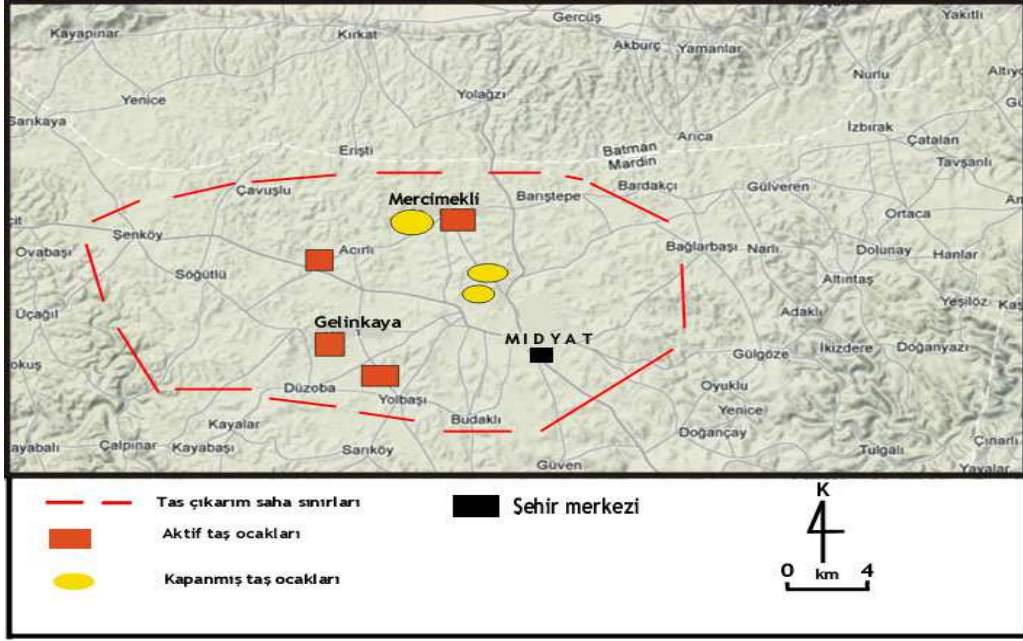
Midyat taşı ocaktan çıkarıldığında işlenmesi kolay olmasına rağmen çeşitli alanlarda kullanıldıktan sonra (Özellikle yapılarda) zaman içinde sertleşmektedir. Bu taşlarla yapılan yapılar yüzyıllardan beri ayakta durmaktadır. Örneğin Mor Gabriyel Manastırı MS 394 yılında yapılmış olmasına rağmen hala ayakta durmaktadır. Bununla birlikte olumsuz çevre koşulları (Meteorolojik koşullar, hava kirliliği vb.) nedeniyle zamanla taş yapıların rengi değişebilmekte, üzerlerinde bulunan bazı motifler aşınmakta ya da silikleşebilmektedir.

5. Midyat Taşının Çıkarıldığı Ocaklar

Midyat taşı açık işletme şeklindeki ocaklardan çıkarılmaktadır (Foto 3). Günümüzde Midyat ilçesinde aktif 4 adet taş ocağı bulunmakta; bunlardan 1'i Kaymakamlık, 1'i Belediye, diğer 2'si özel sektör tarafından işletilmektedir. Ayrıca, yörede geçmiş dönemlerde işletilen ancak günümüzde işletilmeyen (kapanmış) taş ocakları da vardır (Şekil 4). Yöredeki taş ocaklarının genelde ana karayollarının kenarında yer almaları dikkat çekicidir.

Foto 3: Midyat şehri çevresinde bir taş ocağından taşın kesilerek çıkarılması (2012)

Şekil 4: Midyat taşının çıkarıldığı ocaklar

Resmi kayıtlara göre Midyat ilçesinde 8, yörede yapılan incelemelere göre ise 15 taş işleme atölyesi bulunmaktadır. Her bir atölyede kış aylarında 8-10 işçi, yaz aylarında ise 35-40 işçi çalışmaktadır (Foto 4). Ocaklar yaz aylarında sürekli çalışmakla birlikte, yağmurlu havalarda makineler bozulur endişesiyle çalışmalara ara verilmektedir. Yörede son üç yıldır (2009-2011) kar yağışının çok az olması nedeniyle kış aylarında da taş çıkarıldığı, ancak yaz aylarında çıkarılan taş bloklarının kış aylarına göre iki kat daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Foto 4: Midyat şehrinde taş işleme atölyesi ve taş işleme yapan işçi (2012).

6. Midyat Taşının Kullanım Alanları

Midyat ilçesinde çıkarılan ve "Midyat taşı" olarak bilinen ve karbonatlı kayacın litolojik özellikleri (yazın serin, kışın sıcak tutması ve işlenmesinin kolay olması gibi faktörler) yörede taşa bağlı taş işçiliğinin gelişmesine ve bina yapı malzemesinde yaygın olarak kullanılmasına imkân hazırlamıştır (Adın, 2007; Biricik, 1976; Kaya, 2008). Geleneksel adı "Katori" olan Midyat taşı, yüzyıllardan bu yana Midyat evlerinde ve çeşitli yapılarda yapı malzemesi olarak

kullanılmaktadır (Foto 5). Midyat şehrinde Midyat taşı ile yapılmış çok sayıda cami, kilise, manastır, han, bulunmaktadır.

Midyat taşı kolay işlenebilir özelliğinden dolayı binaların dış cephe kaplamasında, duvar, kapı ve pencere çevresi işlemeciliğinde (süslemesinde) tercih edilmektedir. Ayrıca, kapı, pencere çevreleri, sütunlar, kemerler, mezarlık, korkuluk, masa, sehpa, şömine ve süs eşyalarının yanı sıra bina yapımında da kullanılmaktadır. Midyat taşı ile yapılan yapılarda herhangi bir sıva malzemesi kullanılmamaktadır. Belirli zaman dilimlerinde taşların temizlenmesi amacıyla, taş kırıntıları kum haline getirilmekte ve bu kum ile duvarlar ovularak temizlenmektedir. Kireç veya beyaz çimento ile karıştırılan kumdan elde edilen harç ile duvarlar örülmektedir.

Midyat taşı yalnızca bir yapı malzemesi olarak değil, aynı zamanda yapılarda kullanılan işlemler yöreye ait kültürel değerleri de yansıtmaktadır. Nitekim bağcılığın yaygın olduğu yörede Süryani kültüründeki şarabın önemi nedeniyle taş üzerinde yapılan işlemlerden en dikkat çekeni üzüm salkımı motifleridir. Geleneksel (Eski) Midyat evlerinin birçoğu Süryani taş ustaları tarafından yapılmıştır. Bu ustalar yerini yetiştirdikleri yeni ustalara bırakmıştır. Taş ustaları tarafından işlenmiş taş süslemelerin başlıca motifleri, burma, ters lale, üzüm salkımları ve karanfildir.

Midyat taşının bahçe dekorasyonu ve yazlık konut yapımında, lokanta ve ocak başlarında, kafe ve bar dekorasyonlarında kullanılmak üzere başta Mersin, Adana ve İstanbul olmak üzere yurt içinde birçok illere gönderilmektedir. Ayrıca, ABD, İsveç, Hollanda, Almanya gibi ülkelerden şömine, kilise mihrabı, anıt, bina kaplama ve blok taşı şeklinde olarak kullanılmak üzere talepler doğrultusunda yurt dışına gönderilmektedir. Midyat taşının yurt dışına gönderilmesinde, Midyat'tan yurt dışına göç eden Süryaniler önemli rol oynamaktadır.

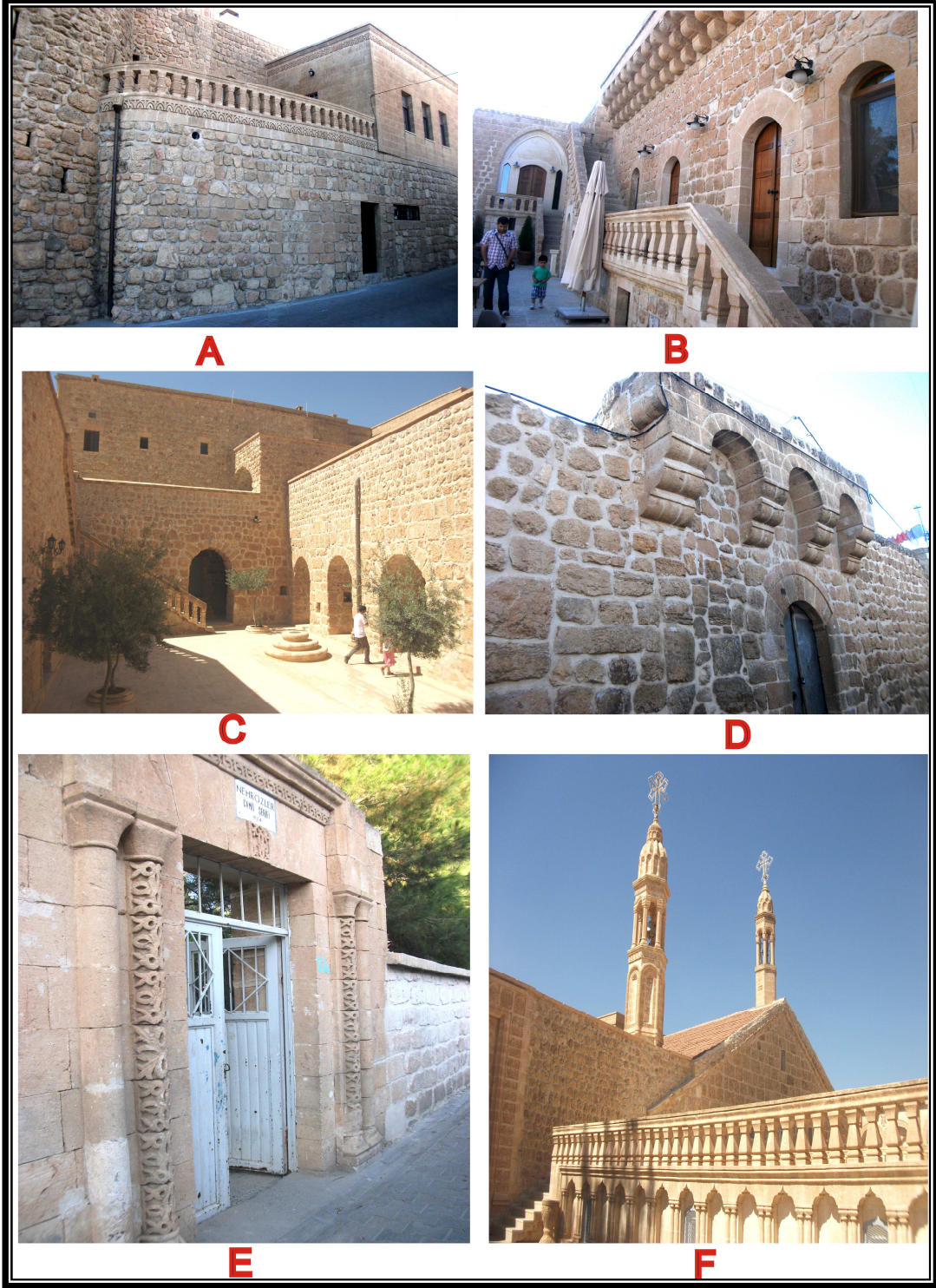

Foto 5. Midyat taşıyla yapılan yapı örnekleri: A) Binalar B) Merdiven korkulukları C) Mor Gabriel Manastırı D) Kapı üstü süslemesi E) Cami girişi F) Kiliselerde çan kulesi

7. Anket Sonuçları

Midyat Taşı işçiliğinde (gerek ağır çalışma şartları, gerekse geleneklerin etkisiyle) çalışanların tamamı erkek nüfustur. Taş işçiliğinde daha çok genç nüfus çalışmaktadır. Çalışanların büyük bölümü (% 78,5) 15-45 yaş aralığındadır. 45 yaşın üzerindekiilerin oranı ise, %21,5'tir.

Taş işçiliğinde çalışanların çalışma sürelerine (yıl olarak) bakıldığında, uzun süredir bu işte çalışanların sayısı azdır. Çalışanların büyük bölümü (%44,6) 5-15 yıl arası bir süredir bu iş kolunda çalışmaktadır. 20 yıl ve üzerinde bir süre bu işte çalışanların oranı % 38,8 dir. Bu durum taş ustası olarak nitelendiren kişilerin mesleği devam ettirmedikleri, bıraktıkları şeklinde yorumlanabilir.

Taş işçiliği daha çok usta çırak ilişkisi ile öğrenilmektedir. Bu ilişki içinde baba mesleği olarak öğrenenlerin sayısı da az değildir. Ankete katılanların büyük bölümü (% 78,6) taş işçiliğini usta-çırak ilişkisi ile öğrendiğini, % 21,4'ü ise baba mesleği olarak öğrendiklerini (devam ettirdiklerini) belirtmişlerdir.

Ankete katılanların % 35,7'si aylık kazançlarının iyi olduğunu; % 50'si kendi geçimlerini ancak idare ettirdiğini; % 14,3 ise kötü olduğunu ifade etmektedir. Yapılan görüşmelerde işçilerin aylık ortalama 600 -1000 TL arası kazandıkları öğrenilmiştir.

Taş işçiliğinde çalışanların % 42,8'sinde sırt ve boyun rahatsızlıkları yaşadıkları tespit edilmiştir. Çalışanların işleme yaparken uzun süre önlerine eğilmeleri ve taşların ağır olması nedeniyle bu gibi rahatsızlıklar yaşadıkları düşünülebilir. Ayrıca, ocaklarda çok fazla toz olmasına rağmen işçiler solunum rahatsızlığı yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

Taş ustalarının büyük bölümü (%64,3) kendi çocuklarının bu işi yapmak (devam ettirmek) istemediklerini belirtmişlerdir. Buna gerekçe olarak da taş işçiliğinde kazancın az, işin yorucu olduğunu belirtmektedirler.

7. Sonuçlar ve Tartışma

Midyat şehri, Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde, gümüş işlemeciliği, halı dokumacılığı ve taş işlemeciliği gibi geleneksel faaliyetlerin sürdürüldüğü bir merkez olarak dikkati çekmektedir. Yerleşme tarihi oldukça eskiye inen Midyat'ta yörenin geleneksel mimarisini ve kültürünü yansıtan çok sayıda taş yapı bulunmaktadır. Midyat taşının kullanıldığı bu yapılarda yörede geleneksel taş işçiliğinin (ustalığının) en güzel örneklerini bulmak mümkündür. Midyat şehri farklı dinlere ait tarihi yapı ve mekânları, kültürel zenginlikleri ve geleneksel sanatlarıyla kültür ve inanç turizmi açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır.

Midyat taşı, sahip olduğu litolojik özellikleri nedeniyle eskiden bu yana mesken ve bina yapımında yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, günümüzde modern yapı malzemelerinin fiyat avantajı ve kolay elde edilmeleri karşısında rekabet etmesi oldukça güçtür. Bu nedenle günümüzde yaygın bir yapı malzemesi olmaktan çok, dış kaplama, süsleme işleri, sanatlı yapılar ve özel tercihlere bağlı olarak daha sınırlı bir kullanıma sahiptir. Midyat taşı ocağından çıkarıldığında işlenmesi kolay bir özellik göstermektedir. Ancak zamanla taşın atmosferle temasıyla dokusu değişmekte ve sertleşmektedir. Acun ve Arioğlu (2011), doğal taşların kaynağından çıkarılmasıyla dış etkenler sonucu direncinin arttığını ve sertleştiğini; Kaya (2008), 20 yıllık binalardan alınan kayalarda gözeneklilik oranının azaldığını belirtmesi, makaledeki bulguları desteklemektedir.

Midyat taşının işlenmesinde taş üzerinde yörenin kültürünü yansıtan çeşitli motiflerin işlendiği görülmektedir. Bu motifler içinde en dikkat çeken üzümlü salkımı motifleridir. Eskiden bu yana bağcılığın yaygın olduğu yörede üzümlü önemli bir üründür. Üzümlü ve şarabın çoğu Akdeniz kültüründe geçmişten bu yana önemli olduğu başka çalışmalarda vurgulanmaktadır (Nesbitt, 1995; Atik ve ark. 2010). Bu tespitler makale sonuçlarıyla uyumluluk göstermektedir.

Midyat taşıyla yapılmış, tarihi yapılar sadece turizme kaynak oluşturdukları için değil, şehir kimliği, şehirlilik bilinci ve aidiyet duygusu aşılması nedeniyle de korunmaları gerekmektedir. Taş yapıların sıvanması ya da boyanması, yanlış tamir ve eklemeler bu yapıların bozulmalarına neden olmaktadır. Ayrıca, zaman içinde iklim koşulları başta olmak üzere hava kirliliği gibi çevresel faktörler etkisiyle aşınma ve renk tonunu kaybetmesi gibi söz konusudur. Dolayısıyla bilimsel bir koruma planı çerçevesinde şehrin geleneksel mimarisini ve kültürünü yansıtan bu yapıların korunması ve gelecek nesillere aktarılması sağlanmalıdır.

Son dönemde artan çok katlı yapılaşma ve modernleşme eğilimleri Midyat'taki tarihi dokuyu tehdit etmektedir. Ayrıca, ilçeden göçler nedeniyle evlerin özgün sahipleri tarafından terk edilmesinin Midyat'taki geleneksel taş yapı şehir dokusunun bozulma sürecine girdiğine vurgu yapan çalışmalar (Dalgılıç ve Aksulu 2004), makaledeki sonuçları desteklemektedir.

Günümüzde modern yapı malzemeleri karşısından rekabet edememesi nedeniyle Midyat taşı kullanımını azalmakta, Midyat'taki geleneksel taş işçiliği gerilemektedir. Geleneksel bir faaliyet ve kültürel zenginlik olarak taş işçiliği (işlemeciliği) devamını sağlayacak destek ve arayışlar sürdürülmelidir. Tanıtım çalışmaları, yeni pazar alanlarının bulunması, ürün çeşitliliğinin artırılması, kurslar, taş yapıların korunması ve restorasyon çalışmaları taş işçiliğinin devamına katkı sağlayacaktır. Yerel yönetimler bu konuda daha çok çaba sarf etmelidir.

KAYNAKÇA

- ACUN, S. ve ARIÖĞLU, N. (2011). "A Method for the Preservation and Restoration of the Stones Used in Historical Buildings", *Architectural Science Review* . 49(2), 143-148.
- ADİN, H. (2007). "Mardin ve Midyat'ta Kullanılan Bina Yapı Taşlarının Bazı Fiziksel Özellikleri", *Mühendis ve Makina*, 48(570), 13-17.
- AKDENİZ, U. ve YURDAER, D. (2007). *Mardin Civarı Karbonatlı Kayaçların Karst Hidrojeolojisi Etüt Raporu*, Yayınlanmamış rapor, DSİ, Ankara.
- ATİK, M., DANACI, H.M., ve ERDOĞAN, R. (2010). "Perception of Plants in Ancient Times and Their Use as Motifs Revealing Aspects of the Cultural Landscape in Side, Turkey", *Landscape Research*, 35(3), 281-297. <http://dx.doi.org/10.1080/01426391003743579>
- BİRİCİK, A.S. (1973-1974). "Mardin ve Mücavir Mıntıkasının Jeomorfolojisi", *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 26, s. 121-134.
- DALGILIÇ, N. (2004). *Midyat İlçesindeki Kültürel Zenginliğin Oluşturduğu Geleneksel Mekânsal Dizgenin Korunması İçin Bir Yöntem Araştırması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi (Mimarlık). Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 397 sayfa. Ankara.
- DALGILIÇ, N. ve AKSULU, I. (2004). "Midyat Geleneksel Kent Dokusu ve Evleri Üzerine Bir İnceleme", *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, Cilt 19, No:3, sh. 313-326.
- HAMILTON, S; Thomas, M. S. and WHITEHOUSE, R. (2011). "Say it with stone: constructing with Stones on Easter Island". *World Archaeology*. 43(2), 167-190. <http://dx.doi.org/10.1080/00438243.2011.586273>
- KAYA, A.C. (2008). *Midyat Taşının Kaplama ve Yapıda Kullanılabilirliğinin Araştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Maden Mühendisliği Fen Bilimleri Enstitüsü, 93 sayfa. Adana.
- KETİN, İ. (1983). *Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış*. İTÜ Vakfı yayınları, Yayın No: 32, İstanbul.
- NESBİTT, M. (1995). "Plants And People in Ancient Anatolia", *The Biblical Archaeologist*, 58(2), pp. 68-81.
- SADR, K. (2012). "The Origins and Spread of Dry Laid, Stone-Walled Architecture in Pre-colonial Southern Africa", *Journal of Southern African Studies*, 38(2), 257-263. <http://dx.doi.org/10.1080/03057070.2012.683697>
- ŞİMŞEK, R. (1979). *Yukarı Dicle Havzası, Hidrolojik Etüt Raporu*. DSİ, Ankara.
- TÜRKİYE İSTATİSTİK KURUMU, *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) Sonuçları* (<http://tuikapp.tuik.gov.tr/adnksdagitapp/adnks.zul>)